

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Klimaat en Groene Groei
Mevrouw S. Hermans
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 10 juli 2024

betreft *Vragen over kabinetsreactie evaluaties naar doeltreffendheid en doelmatigheid van het klimaatbeleid en het overzicht bij klimaatuitgaven*

ons kenmerk 175413U

Geachte mevrouw Hermans,

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat hebben met belangstelling kennisgenomen van de toenmalige minister voor Klimaat en Energie van 14 juni 2024 over de kabinetsreactie evaluaties naar doeltreffendheid en doelmatigheid van het klimaatbeleid en het overzicht bij klimaatuitgaven.¹ De leden van de fracties van **BBB**, **ChristenUnie** en **PvdD** hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van BBB

De fractieleden van de BBB stellen dat rechtvaardigheid als een expliciet uitgangspunt voor (uitkomst van) beleid kan worden gezien, naast doeltreffendheid en doelmatigheid. Zo wordt ook duidelijk dat er op basis van rechtvaardigheidsoverwegingen beleidskeuzes gemaakt kunnen worden die vanuit doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid minder effectief zijn. De band van recht met rechtvaardigheid is in de praktijk vaak minder groot dan men zou verwachten. De wetten en regels van het recht zijn immers vaak de uitkomst van (politieke) compromissen. U overweegt rechtvaardigheid te gaan hanteren als uitgangspunt van beleid, naast doeltreffendheid en doelmatigheid. Lagere uitvoeringskosten en regeldruk worden echter niet genoemd als mogelijk uitgangspunt.

Waar de één strengere stikstofregels rechtvaardig vindt, zal de ander een gelijk speelveld in Europa als rechtvaardig beoordelen. Kortom, er leven uiteenlopende politieke opvattingen over rechtvaardigheid. De fractieleden van de BBB vragen wat uw definitie van rechtvaardigheid is in relatie tot klimaatbeleid en klimaatuitgaven. Hoe gaat u rechtvaardigheid straks meten c.q. beoordelen? De fractieleden van de BBB ontvangen graag een toelichting hierop.

Vanuit doelmatigheid kan de bijdrage van klimaatsubsidies aan duidelijkere criteria worden gekoppeld om zogenaamde "free riding" zoveel mogelijk te voorkomen, aldus de fractieleden van de BBB. Het kabinet tekent hierbij aan dat daarbij zal moeten worden voorkomen dat dit resulteert in hoge uitvoeringskosten en complexe regelingen voor gebruikers.² De fractieleden van de BBB vragen wat u concreet gaat doen om te voorkomen dat de regels nog complexer worden dan dat ze nu al zijn.

¹ Kamerstukken I 2023/24, 36274 / 36410 XIII, K.

² Kamerstukken I 2023/24, 36274 / 36410 XIII, K, p. 3.

datum 10 juli 2024

ons kenmerk 175413U

blad 2

De fractieleden van de BBB zouden lagere uitvoeringskosten en het verminderen van regeldruk graag zien als expliciet uitgangspunt voor toekomstig klimaatbeleid. Bent u bereid dit te overwegen? Zo nee, waarom niet?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van ChristenUnie

De fractieleden van de ChristenUnie stellen dat uw voorganger in de kabinetsreactie van 14 juni 2024 schreef: "Ik heb op basis van het evaluatieonderzoek of anderszins geen signalen dat sprake is van concurrentie of conflictering van maatregelen. Uit het evaluatieonderzoek blijkt dat de instrumenten complementair zijn aan elkaar en aangrijpen aan op verschillende knelpunten".³

In de schriftelijke ronde rond de tijdelijke wet Klimaatfonds hebben de fractieleden van de ChristenUnie vragen gesteld bij de hoeveelheid van maatregelen die er thans zijn rond klimaatadaptatie en klimaattransitie.⁴ Uw voorganger verwees in de beantwoording naar een brief van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland van 18 oktober 2022 waarin de dienst aangeeft "dat stapeling van programma's en regelingen bij ondernemers leidt tot een complex geheel. Daarnaast zijn er soms ook regelingen die, onbedoeld, met elkaar conflicteren of concurreren. Dit werkt belemmerend voor ondernemers. Doel is juist dat programma's en regelingen toegankelijk zijn, voorzien in de behoeften en goed op elkaar aansluiten".⁵

De beantwoording van uw voorganger in de schriftelijke ronde lijkt te conflicteren met de kabinetsreactie van 14 juni 2024. Dit terwijl in het Syntheseonderzoek Klimaatbeleid (bijlage 2 van de brief) weldegelijk voorbeelden worden genoemd van negatieve synergiën, waaronder die van koolstofmarkten en technische standaarden (waarbij technische standaarden kunnen leiden tot een vermindering van de flexibiliteit van koolstofmarkten, met een lager gecombineerd effect van beide instrumenten als gevolg). Een ander voorbeeld van een negatieve synergie dat naar voren komt, is de combinatie van koolstofmarkten en adaptatie-subsidies, waarbij financiële steun aan bedrijven om zich te kunnen aanpassen aan klimaatverandering kan leiden tot een afname in motivatie om emissies te verminderen. Dergelijke conflicten kunnen de effecten van in dit geval de koolstofmarkten als beleidsmaatregel ondermijnen.⁶ Daarnaast luidt één van de aanbevelingen uit het Syntheseonderzoek op het gebied van beleidsevaluatie als volgt: Onderzoek interactie van instrumenten (...). Er zijn relatief weinig ex-postevaluaties uitgevoerd naar de interactie van verschillende type beleidsinstrumenten met elkaar.⁷

De fractieleden van de ChristenUnie vragen u hierop te reageren. Is er volgens u op dit moment voldoende inzicht in hoe klimaatmaatregelen met elkaar conflicteren, ook in de praktische uitvoering? En zo ja; op welke manier worden deze inzichten gebruikt om toekomstig klimaatbeleid te verbeteren als het gaat om doeltreffendheid en doelmatigheid?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van PvdD

De fractieleden van de PvdD vragen wat de definitie van systeemvraagstukken is die wordt gehanteerd in de brief.

De fractieleden van de PvdD stellen dat er naast systeemvraagstukken ook maatschappij-brede factoren zijn die de klimaattransitie beïnvloeden, zoals de politieke economie (brede welvaart als welzijnsindicator in plaats van BNP, bijvoorbeeld) en de waarden die ten grondslag liggen aan de samenleving (individualisme versus gemeenschapszin, bijvoorbeeld, of waarden ten aanzien van de relaties tussen de mens en natuur). Het syntheserapport van CE Delft adviseert ook om deze bredere

³ Kamerstukken I 2023/24, 36274 / 36410 XIII, K, p. 6.

⁴ Kamerstukken I 2023/24, 36 274, B, p. 8.

⁵ Kamerstukken I 2023/24, 36 274, C, p. 32.

⁶ CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 91.

⁷ CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 9.

datum 10 juli 2024

ons kenmerk 175413U

blad 3

economische veranderingen in gang te zetten voor (onder meer) het klimaatbeleid, aldus deze leden.⁸ De fractieleden van de PvdD vragen hoe deze maatschappij-brede factoren worden meegenomen in het klimaatbeleid (en andere duurzaamheidstransities), en met name in het aankomende klimaatplan, verwacht aan het einde van 2024.

De fractieleden van de PvdD vragen of negatieve invloeden uit andere beleidsterreinen op de klimaattransitie worden meegenomen (bijvoorbeeld subsidies op niet-duurzame landbouw) in de huidige en toekomstige evaluaties. Dus is het stopzetten van tegenstrijdig beleid – dat de klimaatdoelen in de weg zit - onderdeel van het klimaatbeleid, en met name het aankomende klimaatplan? Zo ja, hoe, en zo nee, waarom niet?

In het rapport van CE Delft wordt de conclusie gedeeld dat het afbouwen van (het ondersteunen van) niet-duurzame activiteiten dient te worden geïntensiveerd en dat de landbouwtransitie beter dient te worden geïntegreerd in het klimaatbeleid om zodoende ook in die sector effectiever aan klimaatbeleid te werken, aldus de fractieleden van de PvdD.⁹ In de beleidskaarten van CE worden verschillende sectoren genoemd, maar het stoppen van het door de overheid ondersteunen van niet-duurzame productie en consumptie wordt hier niet of nauwelijks genoemd, terwijl dit niet alleen de effectiviteit van het klimaatbeleid in de weg staat maar ook slecht is voor de overheidsfinanciën.

Uw stelt dat er geen tegenstrijdig beleid wordt gevoerd.¹⁰ De fractieleden van de PvdD vragen hoe deze conclusie zich verhoudt tot fossiele subsidies?

De fractieleden van de PvdD vragen of u puntsgewijs kunt reageren op de adviezen in het synthese rapport van CE Delft (aanpassingen beleidstheorie, aanbevelingen voor beleid, en aanbevelingen voor beleidsevaluatie)¹¹ die bedoeld zijn om de doelmatigheid en doeltreffendheid van het klimaatbeleid te verbeteren. Welke adviezen gaat u overnemen in het aankomende klimaatplan? In welke mate en hoe gaat u deze adviezen overnemen? En zo nee, waarom niet?

De fractieleden van de PvdD vragen of u puntsgewijs kunt reageren op de adviezen uit de samenvatting van de lerende evaluatie van het PBL ('klimaatbeleid richten op maatschappelijke transformatie')¹². Gaat u deze adviezen overnemen in het aankomende klimaatplan? In welke mate en hoe gaat u deze adviezen integreren? En zo nee, waarom niet?

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 4 september 2024.

Hoogachtend,

S.M. Kluit

Voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat

⁸ CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 92.

⁹ CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 84, p. 131, 133, 147, 155.

¹⁰ Kamerstukken I 2023/24, 36274 / 36410 XIII, K, p. 6.

¹¹ CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 6-9.

¹² CE Delft, april 2024, 'Syntheseonderzoek klimaatbeleid', p. 7.